

1

Compositie

Op de knop drukken kan iedereen, maar een goede compositie maken vereist inzicht en ervaring. Het belangrijkste in het beeld is het onderwerp, bijvoorbeeld een persoon of een gebouw. Dat moet de meeste aandacht krijgen. De achtergrond en een eventuele voorgrond zijn bijzaak, maar kunnen de aandacht voor het onderwerp wel versterken, of in het geval van een slechte compositie, verzwakken. Denk daarom vooraf al over de foto na. Wat wilt u laten zien? Wat moet de foto vertellen? Wilt u er een bepaald onderwerp laten uitspringen of juist niet? Hoe geschikt is de omgeving waar u de foto wilt maken? Wat moet er op de voorgrond en wat op de achtergrond? Een goede voorbereiding begint met het bedenken van een goede foto. Probeer u het eindresultaat visueel voor te stellen en bedenk een aantal alternatieven voor het geval dat het anders uitpakt dan verwacht. We geven in dit hoofdstuk een aantal tips en algemene richtlijnen die u helpen bij het maken van een goede compositie. Zo helpen we u het onderwerp op een goede positie te plaatsen, te veel symmetrie te vermijden en gebruik te maken van een eventueel aanwezig lijnenspel.

De regel van derden

Een van de belangrijkste regels voor de compositie is dat alle aandacht naar het hoofdonderwerp moet gaan. Dat betekent echter niet dat het onderwerp altijd pal in het midden van het beeld moet staan. Liever niet zelfs, want dat is nogal saai. Het is juist leuk om wat van de achtergrond te zien, omdat die mogelijk iets zegt over het onderwerp en de expressie kan versterken.

Bij de eerste foto staat de boom in het midden, wat een beetje saai overkomt en waarbij de vorm van de boom niet op de achtergrond aansluit. Bij de tweede foto staat de boom aan de rechterkant, waardoor de voor- en achtergrond allebei beter uit de verf komen.

Fotografeert u bijvoorbeeld een persoon, zet die dan niet in het midden, maar liever aan de linker- of rechterkant van de foto. Als u ervoor zorgt dat er op de achtergrond iets staat dat verbandt houdt met het onderwerp, zoals een kantoorpand, een auto of de straat waar iemand woont, maakt dat de foto een stuk interessanter. Deze regel geldt overigens zowel voor het onderwerp als voor de horizon. Vermijd om die in het midden van de foto te plaatsen. Uitzonderingen op de regel zijn er natuurlijk altijd, bijvoorbeeld close-ups, of wanneer een centrale plaatsing van onderwerp of horizon een doelbewuste keuze is.

Voor landschappen is de richtlijn om tweederde van het beeld te gebruiken voor het landschap en eenderde voor de lucht. Het landschap heeft daardoor de grootste impact.

Praktijkvoorbeeld

De regel van derden kan het best worden uitgelegd aan de hand van een praktijkvoorbeeld. We nemen de beroemde Dom van Keulen, met op de voorgrond de spoorbrug die naar het centraal station leidt.

Voor de eerste foto op de pagina hierna is geen enkele keuze gemaakt. De horizon staat exact in het midden en de Dom ook. Dat lijkt misschien mooi symmetrisch, maar de foto oogt nogal rommelig. De lucht bovenin is leeg en saai. De reflectie op het water is mooi, maar de rechterkant van de foto leidt af. En moet de kijker nu naar de Dom kijken of naar het gebouw links daarvan, de Sint-Martinuskerk? Een rommelige foto kan worden voorkomen door twee keuzes te maken. De belangrijkste is om de horizon niet in het midden te plaatsen. Er moet dan automatisch worden beslist of de lucht dan wel de

voorggrond de meeste aandacht krijgt. Het ene deel neemt een derde van de ruimte in beslag, het andere deel tweederde. Alleen al daardoor krijgt de foto een totaal andere uitstraling. Er moet ook een manier worden bedacht om het belangrijkste onderwerp, de Dom, centraal te stellen. Ook daarvoor wordt de eenderde-tweederderegel gebruikt.

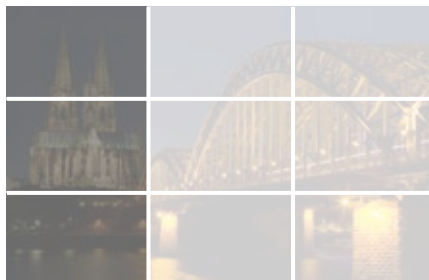

In de foto hieronder is voor de voorggrond gekozen. Het water krijgt ongeveer tweederde van de ruimte toebedeeld, de lucht eenderde. Daardoor is de reflectie in het water te zien, wat de foto interessanter maakt. De lucht is minder saai, deels doordat er minder ruimte voor is en deels doordat de Dom en de brug in dat vlak prominent aanwezig zijn. Tegelijkertijd is er een beetje ingezoomd, waardoor de Sint-Martinuskerk niet meer in de compositie voorkomt. De Dom neemt maar een klein deel van de foto in beslag, maar is toch duidelijk het hoofdonderwerp. Dat komt doordat het grootste deel van het beeld, het water, zelf geen onderwerp toont en geen directe aandacht opeist. De spoorbrug staat er wel prominent op, maar leidt door het lijnenspel de blik naar de Dom.

We kunnen de Dom ook prominenter in beeld nemen, zoals in onderstaande foto is gedaan. De Dom staat aan de linkerkant en neemt daar eenderde van de ruimte in beslag, terwijl de brug tweederde voor zijn rekening neemt. Door het lijnenspel wijst de brug naar de Dom. Het water is in dit geval amper zichtbaar, waardoor de nadruk nog meer op de brug en de Dom ligt.

Staand of liggend

Tijdens het fotograferen moet u kiezen: maakt u een staande (verticale) of liggende (horizontale) foto? Vaak is dat afhankelijk van de situatie. Doorgaans wordt een portret-foto verticaal gemaakt, omdat dat aansluit bij de vorm van het gezicht en het lichaam. Een landschap wordt meestal horizontaal gefotografeerd. Vaak kan het echter allebei. Het is aan de fotograaf om de beste optie te kiezen (of gewoon twee foto's te maken).

Een smartphone horizontaal vasthouden

Een smartphone is in eerste instantie een telefoon en die wordt altijd verticaal vastgehouden. Als logisch gevolg daarvan fotograferen en filmen mensen ook vaak verticaal, maar dat is niet aan te raden. Een smartphone produceert standaard foto's en video's in het 16:9-formaat. Dat is een breedbeeldverhouding die overeenkomt met de afmetingen van een tv en een moderne monitor. Als u uw smartphone horizontaal gebruikt, wordt de ruimte geheel benut, waardoor de foto het best tot haar recht komt. Als u verticaal fotografeert, wordt de foto zeer smal, waardoor de impact op een tv of computerscherm veel kleiner is en details minder goed zichtbaar zijn. Vooral voor video's is dat echt rampzalig. Er zijn dan aan de zijkant grote zwarte balken zichtbaar en slechts een dun reepje verticale film in het midden. Geen enkele film is verticaal, dus probeer dat altijd te voorkomen. Ook verticale foto's zijn over het algemeen niet aan te raden, omdat 16:9 (eigenlijk dan dus 9:16) een zeer vreemde verhouding is, tenzij u een persoon echt van top tot teen op de foto wilt hebben. U kunt eventueel ook een andere verhouding kiezen, zoals 3:2 of 4:3, waardoor het probleem kleiner is. Bij Android kunt u dat via de programmaknop aanpassen, bij de iPhone kan het direct in de camera.

Storende elementen vermijden

Het zal regelmatig voorkomen dat u een interessante compositie in gedachten heeft, maar dat er een ongewenst object aanwezig is. Het is dan de uitdaging om een standpunt te kiezen waarbij dat object uit de compositie verdwijnt of nauwelijks meer opvalt. Dat kan passief, door simpelweg op een andere plek te gaan staan, of actief door zelf in te grijpen, bijvoorbeeld door rommel op te ruimen, te vragen of iemand even uit beeld wilt gaan of door een voorwerp op een andere plek neer te zetten. Het laatste redmiddel is Photoshop, waarmee u ongewenste objecten softwarematig kunt verwijderen.

De auto boven verstoort het rustige beeld van bootjes op het water. Door een iets lager standpunt te kiezen en wat in te zoomen verdwijnt de auto uit beeld.

Lijnenspel

Let bij het bepalen van een compositie ook op het lijnenspel. Mogelijk zijn er natuurlijke lijnen (straten, strepen, palen, hekken, draden) waar u gebruik van kunt maken om uw onderwerp te benadrukken. Gebruik bijvoorbeeld de strepen op een weg en plaats uw onderwerp aan het einde daarvan. De lijnen trekken het oog dan naar het onderwerp. Natuurlijk zijn dergelijke lijnen niet altijd aanwezig, maar maak er gebruik van als ze er wel zijn.

Deze foto is van boven af genomen in het hoogste hotel ter wereld. De lobby beneden is bewust niet in het midden geplaatst. Door het lijnenspel wordt het oog hier automatisch naartoe geleid (28 mm, f4, 1/6 sec., ISO 400).

De Eiffeltoren springt al direct in het oog door zijn blauwe kleur en het felle licht op de top, maar de weg vormt een lijn die de Eiffeltoren nog verder versterkt.

Richting kiezen

Bij een compositie met een bewegend onderwerp is het belangrijk om richting te kiezen. Een motor rijdt bijvoorbeeld van links naar rechts. Het is dan het beste om de motor aan de linkerkant te plaatsen. Als u de motor rechts plaatst, rijdt hij de compositie uit. Met de motor links heeft het deel rechts – de weg – een functie, want daar rijdt de motor heen. Let maar eens op foto's en illustraties in een tijdschrift: deze wijzen meestal naar binnen toe en niet naar buiten.

De motorrijder rijdt naar rechts, dus hoort hij aan de linkerkant van de compositie te staan.

De motorrijder rijdt het beeld uit. Het linkerdeel van de foto heeft geen enkele functie en is zelfs storend.